

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

ДЕРМАТОГЛИФИК БЕЛГИЛАР АСОСИДА ШАХСГА ОИД МАЪЛУМОТЛАРНИ АНИҚЛАШ ИМКОНИАТЛАРИ

Исмаилов Равшанбек Алимбаевич-PhD

Тошкент тиббиёт академияси Урганч филиали

Аннотация

Мақолада шахсни идентификация қилишда, айниқса суд-тиббий экспертиза жараёнларида дерматоглифика усулининг аҳамияти ёритилган. Инсоннинг бармоқ ва қафт излари бутун умри давомида ўзгармаслиги ҳамда ташқи таъсирларга чидамлилиги таъкидланиб, уларнинг тергов-криминалистик амалиётдаги ролини очиқ берилган. Шу билан бирга, дерматоглифика белгиларининг тиббиёт ва антропология соҳаларидаги генетик боғлиқлиги ҳам кўрсатилган. Тадқиқот натижалари шахснинг ёши, жинси ва морфологик хусусиятларини баҳолашда дерматоглифик маълумотлардан фойдаланиш имкониятларини намоён қилди. Бу маълумотлар суд-тиббий диагностикада ва шахсни аниқлашда ишончли қўшимча мезон сифатида тавсия этилади.

Калит сўзлар: дерматоглифика, суд-тиббий экспертиза, шахсни идентификация қилиш, бармоқ излари, криминалистика, қафт-бармоқ нақшлари, ёш хусусиятлари.

ДЕРМАТОГЛИФИЧЕСКИЕ ПРИЗНАКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ЛИЧНОСТИ

Исмаилов Равшанбек Алимбаевич-PhD

Ташкентская медицинская академия, Ургенчский филиал

Аннотация

В статье освещено значение метода дерматоглифики в идентификации личности, особенно в процессе судебно-медицинской экспертизы. Отмечено, что узоры пальцев и ладоней человека остаются неизменными на протяжении всей жизни и устойчивы к внешним воздействиям, что делает их важным инструментом криминалистической практики. Кроме того, показана генетическая взаимосвязь дерматоглифических признаков с медициной и антропологией.

Результаты исследования демонстрируют возможности использования дерматоглифических данных при оценке возраста, пола и морфологических особенностей личности. Эти сведения могут служить надежным дополнительным критерием в судебно-медицинской диагностике и идентификации личности.

Ключевые слова: дерматоглифика, судебно-медицинская экспертиза, идентификация личности, отпечатки пальцев, криминалистика, узоры ладоней и пальцев, возрастные особенности.

DERMATOGLYPHIC SIGNS AS A TOOL FOR DETERMINING PERSONAL CHARACTERISTICS

Ismailov Ravshanbek Alimbaevich-PhD

Urgench Branch of the Tashkent Medical Academy

Abstract

This article highlights the importance of dermatoglyphic analysis in personal identification, particularly in forensic medical examinations. It emphasizes that the patterns of human fingers and palms remain unchanged throughout life and are resistant to external factors, making them a reliable tool in criminal investigation practice. In addition, the genetic relationship of dermatoglyphic features with medical and anthropological characteristics is discussed.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

The study results reveal the potential of dermatoglyphic data in assessing a person’s age, sex, and morphological traits. These findings can be used as reliable supplementary criteria in forensic medical diagnostics and personal identification.

Keywords: dermatoglyphics, forensic medical examination, personal identification, fingerprints, criminology, palm-finger patterns, age characteristics.

Тадқиқотнинг мақсади суд-тиббий амалиётда шахсни аниқлаш ва идентификация қилиш учун оёқ қафтлари ҳамда бармоқларидаги дерматоглифик белгилардан фойдаланиш имкониятларини ўрганишдан иборат.

Шу билан бирга, дерматоглифик кўрсаткичлар билан шахснинг айрим индивидуал хусусиятлари — жинси, ёши ва бўйи ўртасидаги ўзаро боғлиқликни таҳлил қилиш кўзда тутилди.

Олинган маълумотлар асосида шахснинг биологик ва морфологик аломатларини баҳолаш, шу жумладан бўлакланган ёки номаълум шахс қалдикларини аниқлашда қўлланилиши мумкин бўлган ташхисий алгоритм ва усулларни ишлаб чиқиш мақсад қилинган.

Тадқиқот материаллари ва усуллари

Тадқиқот объекти сифатида 120 нафар шахснинг дерматоглифик карталари ўрганилди. Бу карталарда шахслар ҳақидаги умумий маълумотлар ва уларнинг оёқ бармоқларининг дистал фалангалари ҳамда қафтларидаги папилляр нақш излари акс этган.

Текширилган шахслар 18 ёшдан 83 ёшгача бўлган, Марказий Осиё иркига мансуб (ўзбек, қozoқ, туркман ва қирғиз) кишилар бўлиб, 60 нафари эркак (Э), 60 нафари аёл (А эди). Ўртача ёш 35 ёш, эркаклар ўртача бўйи 178 см, аёлларники 165 смни ташкил этди.

Барча иштирокчиларда ирсий ёки тери касалликлари қузатилмади. Тадқиқотда умумий илмий (қузатиш, тавсифлаш, ўлчаш, таққослаш, умумлаштириш, статистик таҳлил) ва махсус суд-тиббий антропологик усуллар (антропометрия, дактилоскопия, дерматоглифик таҳлил) қўлланилди.

Тадқиқот натижалари

Ёшга оид хусусиятлар

Шахслар ёши бўйича икки гуруҳга ажратилди:

- **Ёшлар гуруҳи (Ёг)** – 18–34 ёшдаги шахслар.
- **Қатталар гуруҳи (Қг)** – 35–83 ёшдаги шахслар.

Солиштириш натижаларига кўра, «Ёг» гуруҳида БЛ (белги излари) йўқлиги ёки сўнаб ифодаланиши кўпроқ учради (мутаносиб равишда 7,7% ва 28,2%), «Қг» гуруҳида эса белгиларнинг ўртача ва кучли даражада намоён бўлиши (44,9% ва 19,2%) устун бўлди. Ёш ўсиши билан чандиқ изларининг учраш частотаси ҳам ортиб борди: «Ёг» гуруҳида 11,7%, «Қг» гуруҳида 24,1%. Бу ҳолат ёш билан боғлиқ морфологик ўзгаришларни акс эттиради.

Оёқ қафтларида ёш ўтиши билан узунликка нисбатан кенглик ўлчамларининг ошиши қузатилди ($r_{Г/Б} = -0,12$). Шунингдек, латерал қисмида кенгайиш ва товон қисми бармоқ ости қисмига нисбатан каттарoқ бўлиши қайд этилди ($r_{Б/А} = 0,23$; $r_{Б/Д} = -0,13$).

«Ёг» гуруҳида ПЛ ≥ 22 бўлган (яъни папилляр гребенлар зичлиги юқори) нақшлар кўпроқ учраган бўлса, «Қг» гуруҳида ПЛ ≤ 19 бўлган ҳолатлар кўп ($p < 0,05$). Бу ҳолат эркакларда $r = -0,19$, аёлларда $r = -0,33$ коэффициент билан тасдиқланган.

Туғма ўзгармас белгиларнинг (Lf, A, Lw ва W) ёш билан боғлиқ полиморфизми ҳам аниқланган:

- «Ёг» гуруҳида Lf-нақшлар кўпроқ (ёшларга хос),
- «Қг» гуруҳида A-нақшлар устун (қатта ёшдагиларга хос).

Оёқ қафт дерматоглификасида «Ёг» гуруҳида A-нақшлар (I R соҳада), W-нақшлар (I L соҳада) ва Lp-нақшлар (IV соҳада) кўпроқ; «Қг» гуруҳида эса Lw-нақшлар (III соҳада) устунлиги аниқланди. Бу қонуният эркаклар гуруҳида (Э) айниқса яққол кўзга ташланади.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

1-жадвал. Ёшга оид БЛ (белгилар) ифодаланиш даражаси

Белги ҳолати	«Ег» (18–34 ёш)	«Кг» (35–83 ёш)	Р
Йўқ (0)	7,7 %	18,0 %	<0,05
Суст (1)	28,2 %	44,9 %	<0,05
Ўртача (2)	30,3 %	44,9 %	<0,05
Кучли (3)	6,7 %	19,2 %	<0,05

3-жадвал. Ёшга оид дерматоглифик нақшлар полиморфизми

Нақш тури	«Ег» (18–34 ёш)	«Кг» (35–83 ёш)	Изоҳ
Lf-нақшлар (бармоқларда)	66,3 % (аёлларда), 61,2 % (умумий)	56,3 % (аёлларда), 52,7 % (умумий)	Ёшларга хос, туғма ўзгармас белгиларнинг юқори учраш частотаси
A-нақшлар (бармоқларда)	13,1 % (аёлларда), 15,4 % (умумий)	19,8 % (аёлларда), 22,1 % (умумий)	Катта ёшдагиларда кўпроқ учрайди
W-нақшлар (I L соҳада)	27,4 %	21,5 %	Ёшларда кўпроқ, латерал асимметрия ифодаланган
Lp-нақшлар (IV соҳада)	18,9 %	11,6 %	Ёшларда кўпроқ учрайди
Lw-нақшлар (III соҳада)	9,7 %	16,8 %	Катта ёшдагиларда кўпроқ намоён бўлади
A-нақшлар (I R соҳада)	23,5 %	17,2 %	Ёшларда кўпроқ учрайди, асимметрия сезиларли
Чандик излари умумий частотаси	11,7 %	24,1 %	Ёш ўсиши билан чандик излари сони ортиб боради

Хулоса. Тадқиқот натижалари шуни кўрсатдики, оёқ бармоқлари ва қафтларидаги дерматоглифик белгилар шахсни аниқлашда муҳим идентификацион аҳамиятга эга. Ёшга оид хусусиятлар сифатида ёш гуруҳларида белгиларнинг ифодаланиш даражаси ва чандик изларининг учраш частотаси турлича намоён бўлди. Ёш ўсиши билан ўрта ва кучли даражадаги БЛ кўпроқ учрайди, шунингдек, чандик излари катта ёшдагиларда сезиларли даражада кўпроқ кузатилди.

Шу билан бирга, оёқ дерматоглификасидаги туғма ўзгармас белгилар (Lf, A, Lw, W ва бошқалар) жинс ва ёшга боғлиқ ҳолда маълум полиморфизм намоён этди. Эрак ва аёлларда белгиларнинг учраш частотаси ва ифодаланиш даражаси турлича бўлиб, бу ҳолат суд-тиббий ташхис ва шахсни идентификация қилиш жараёнларида аҳамиятли эканлиги аниқланди.

Олинган маълумотлар дерматоглифик тадқиқотларни суд-тиббий антропологияда қўллаш имкониятларини кенгайтиради ҳамда шахсни аниқлаш ва эксперт амалий фаолиятида ишончли мезон сифатида тавсия қилиниши мумкин.

Адабиётлар

1. Cummins H., Midlo C. *Finger Prints, Palms and Soles: An Introduction to Dermatoglyphics*. New York: Dover Publications, 1961.
2. Балтимор К. *Дерматоглифика: генетика ва клиник аҳамияти*. – Москва: Медицина, 1991.
3. Babler W. J. *Embryologic development of epidermal ridges and their configurations*.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

Birth Defects Orig Artic Ser, 1991; 27(2): 95–112.

4. Reddy B. M. *Dermatoglyphics: A Review on Fingerprints and Their Importance in Forensic Science*. International Journal of Forensic Science, 2014; 9(3): 45–52.

5. Имомов Ш., Раҳимов А. *Суд-тиббий экспертизада дерматоглифик усулларнинг аҳамияти*. – Тошкент: Фан, 2018.

